

POSTANOWIENIE

Dnia 25 listopada 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący)

SSN Bohdan Bieniek

SSN Maciej Pacuda (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania I. Sp. z o.o. w K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.
z udziałem zainteresowanej D. S.
o ustalenie płatnika składek,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 25 listopada 2021 r.,
zażalenia odwołującej się Spółki na postanowienie Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 11 maja 2021 r., sygn. akt III AUa (...),

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w (...) postanowieniem z dnia 11 maja 2021 r. odrzucił skargę kasacyjną wniesioną przez odwołującą się I. – Sp. z o.o. w K. od wyroku tego Sądu z dnia 29 sierpnia 2019 r.

Sąd Apelacyjny wyjaśnił, że wyrokiem z 29 sierpnia 2019 r. odrzucił apelację I. Sp. z o.o. w K. oraz oddalił apelację I. Sp. z o.o. w P.. Skargę kasacyjną od wymienionego wyroku wniosła zaś I. Sp. z o.o. w K.. Z uwagi na braki formalne tej skargi, Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 28 stycznia 2021 r. zwrócił akta sprawy celem wezwania strony apelującej do wskazania wartości przedmiotu zaskarżenia.

Realizując to zarządzenie, zarządzeniem z dnia 8 lutego 2021 r., doręczonym pełnomocnikowi odwołującej się w dniu 19 lutego 2021 r., zobowiązano więc odwołującą się do wskazania wartości przedmiotu zaskarżenia oraz sposobu jej obliczenia, zakreślając jednocześnie dla tego celu termin 7 dni i wskazując rygor odrzucenia skargi kasacyjnej w sytuacji jej nieuzupełnienia.

W piśmie procesowym z dnia 26 lutego 2021 r. odwołująca się podała jednak, że nie jest w stanie uzupełnić braków formalnych skargi i wskazać wartości przedmiotu zaskarżenia będącej sumą składek należnych za zainteresowanego. Dodała, że w podobnej sprawie w uzasadnieniu postanowienia z dnia 14 października 2020 r., I UZ 16/20, Sąd Najwyższy uznał, że przedmiotem sporu jest podleganie ubezpieczeniom społecznym i wówczas skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia.

Z kolei organ rentowy w piśmie procesowym z dnia 18 marca 2021 r. podał, że wartość przedmiotu zaskarżenia w niniejszej sprawie wynosi 5.884,57 zł, natomiast pełnomocnik skarżącej, mimo doręczenia mu odpisu pisma organu rentowego, w żaden sposób nie odniósł się do wyliczonej przez ten organ wartości przedmiotu zaskarżenia.

Sąd Apelacyjny przypomniał w związku z tym brzmienie art. 398⁴ § 1, 2 i 3 k.p.c. oraz art. 398² § 1 k.p.c. oraz stwierdził, że niniejsza sprawa została wszczęta na skutek odwołania wniesionego od decyzji ustalającej podleganie przez zainteresowanego na obowiązkowym ubezpieczeniach społecznym podstawie umowy o pracę, w którym odwołująca się domagała się zmiany zaskarżonej decyzji przez orzeczenie, że płatnikiem składek na ubezpieczenia społeczne za zainteresowanego w okresie objętym zaskarżoną decyzją są spółki R. oraz K. Zatem istotą sporu w tej sprawie nie było ustalenie tytułu podlegania ubezpieczeniom społecznym, ale ustalenie podmiotu zobowiązanego do odprowadzania składek na ubezpieczenia społeczne, którego tytuł stanowiła niekwestionowana przez strony umowa o pracę wykonywana przez zainteresowanego. W sprawie dotyczącej poboru składki z tytułu podlegania obowiązkowi ubezpieczenia społecznego dopuszczalność skargi kasacyjnej zależy zaś od wartości przedmiotu zaskarżenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 9 października 2002 r., II UZ 94/02, OSNP 2004 nr 6, poz. 107; z dnia 16

kwietnia 2015 r., I UK 470/14, LEX nr 1751284; z dnia 16 kwietnia 2015 r., I UK 470/14, LEX nr 1751284; z dnia 20 września 2017 r., I UK 342/16, LEX nr 2390760; z dnia 7 listopada 2017 r., II UK 656/16, niepublikowane). Dlatego właśnie w niniejszej sprawie konieczne było wskazanie wartości przedmiotu zaskarżenia w celu ustalenia dopuszczalności wniesienia skargi kasacyjnej.

Skarżąca, mimo wezwania Sądu, nie oznaczyła jednak wartości przedmiotu zaskarżenia, wskazując z jednej strony, że nie jest w stanie jej podać, a z drugiej podnosząc, że w podobnej sprawie Sąd Najwyższy uznał, że przedmiotem sporu jest ustalenie podlegania ubezpieczeniom społecznym i wówczas skarga kasacyjna przysługuje stronie niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia. Równocześnie, mimo przesłania jej wyliczenia wartości przedmiotu zaskarżenia dokonanego przez organ rentowy, skarżąca nie zajęła żadnego stanowiska odnośnie wartości przedmiotu zaskarżenia.

Sąd drugiej instancji podkreślił też, że takie działania skarżącej, reprezentowanej przez fachowego pełnomocnika, budzą niepokój, albowiem widoczna w tym pozostaje bierność nakierowana na przedłużanie procesu sądowego.

Sąd Apelacyjny zwrócił także uwagę na wielość prowadzonych postępowań sądowych z udziałem skarżącej, toczących się na etapie postępowania kasacyjnego, gdzie również brak formalny stanowi wartość przedmiotu zaskarżenia, co przy tożsamej obsłudze prawnej jest kwestią bardzo dobrze znaną skarżącej. W konsekwencji skarżąca jest świadoma, że w znacznej większości toczących się spraw przedmiotem sporu pozostaje ustalenie płatnika składek, a nie podleganie ubezpieczeniom społecznym. Wskazanie wartości przedmiotu zaskarżenia na poziomie co najmniej 10.000 zł., jest natomiast warunkiem koniecznym do nadania skardze kasacyjnej dalszego biegu.

Skoro więc skarżąca, mimo wezwania jej nie uzupełniła braku formalnego skargi kasacyjnej, nie podała wartości przedmiotu zaskarżenia to z mocy art. 398⁶ § 2 k.p.c. wniesiona przez nią skarga kasacyjna podlegała odrzuceniu.

Odwołująca się I. Sp. z o.o. w K. wniosła do Sądu Najwyższego zażalenie od postanowienia Sądu Apelacyjnego z dnia 11 maja 2021 r., zaskarżając to postanowienie w całości i zarzucając mu naruszenie przepisów postępowania, to

jest art. 398⁶ § 2 k.p.c. w związku z art. 398² § 1 k.p.c., przez ich błędne zastosowanie i niezasadne przyjęcie, że sprawa wszczęta odwołaniem od decyzji określającej podleganie obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu, rentownemu, wypadkowemu i chorobowemu jest sprawą o prawa majątkowe, w której dopuszczalność skargi kasacyjnej uzależniona jest od wartości przedmiotu zaskarżenia, podczas gdy jest to sprawa o objęcie obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym, w której skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia.

Powołując się na tak sformułowany zarzut, odwołująca się wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Rozpoznawane w niniejszym postępowaniu zażalenie nie jest uzasadnione.

Sąd Najwyższy zauważa przede wszystkim, że wszystkie sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych są sprawami o prawa majątkowe i tak należy je traktować. Pośrednio wynika to z art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c., zgodnie z którym, w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach o przyznanie i o wstrzymanie emerytury lub renty oraz o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego. Oznacza to, że wymienione kategorie spraw mają charakter majątkowy, jednak wartość przedmiotu zaskarżenia nie determinuje dopuszczalności skargi kasacyjnej, która w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przysługuje co do zasady wówczas, gdy wartość przedmiotu zaskarżenia wynosi co najmniej dziesięć tysięcy złotych (art. 398² § 1 zdanie pierwsze k.p.c.). Skoro zaś sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych są sprawami o prawa majątkowe, to znaczy, że możliwe (a w niektórych przypadkach konieczne) jest oznaczenie w nich wartości przedmiotu sporu oraz wartości przedmiotu zaskarżenia.

Nie ulega więc wątpliwości, że rozpoznawana sprawa ma charakter majątkowy. Problem wymagający rozstrzygnięcia sprowadza się natomiast do tego,

czy jest to sprawa o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego (o podleganie ubezpieczeniom społecznym, o ustalenie podlegania tym ubezpieczeniom), a zatem czy do skargi kasacyjnej wniesionej w tej sprawie ma zastosowanie wyłączenie określone w art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c.

Rozstrzygając ten problem, w pierwszej kolejności należy odnieść się bezpośrednio do podstaw prawnych wydania przez organ rentowy decyzji, stanowiącej przedmiot badania i ocen w rozpoznawanej sprawie, ponieważ w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot rozpoznania sprawy sądowej wyznacza decyzja organu rentowego, od której wniesiono odwołanie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 maja 1999 r., II UZ 52/99, OSNAPiUS 2000 nr 15, poz. 601; z dnia 20 stycznia 2010 r., II UZ 49/09, LEX nr 583831; z dnia 22 lutego 2012 r., II UK 275/11, LEX nr 1215286 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 kwietnia 2010 r., II UK 309/09, LEX nr 604210), w granicach jej treści i zakresu odwołania. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się też jednolicie, że sprawa o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego, o której mowa w art. 398² § 1 zdanie pierwsze k.p.c., to sprawa, w której spór dotyczy istnienia obowiązku podlegania danej osoby fizycznej ubezpieczeniom społecznym z któregokolwiek tytułu wymienionego w art. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. W rezultacie, w sprawie, w której adresat decyzji organu rentowego zaprzecza, że jest płatnikiem składek należnych za ubezpieczonego, spór przedmiotowo dotyczy składek na ubezpieczenia społeczne, a nie podlegania ubezpieczeniu. Sprawa ta nie należy zatem do kategorii wymienionej w art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c., a o dopuszczalności skargi kasacyjnej decyduje wartość przedmiotu zaskarżenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 12 stycznia 2017 r., II UZ 68/16, LEX nr 2209114; z dnia 21 kwietnia 2015 r., II UZ 8/15, OSNP 2017 nr 3, poz. 34; z dnia 15 kwietnia 2015 r., I UK 470/14, LEX nr 1751284; z dnia 5 grudnia 2017 r., I UZ 52/17, LEX nr 2434481; z dnia 16 czerwca 2020 r., I UK 330/19, LEX nr 3033209).

Wymaga natomiast podkreślenia, że w niniejszej sprawie, jak wynika z treści odwołania, nie jest sporne podleganie przez zainteresowanego ubezpieczeniom społecznym z tytułu zatrudnienia w charakterze pracownika w okresie objętym zaskarżoną decyzją, lecz wyłącznie to, kto w tym okresie był jego pracodawcą a w

konsekwencji płatnikiem składek. Rozpoznawana sprawa dotyczy więc ustalenia podmiotu zobowiązanego do zapłaty składek z tego tytułu, w związku z czym jest sprawą o prawa majątkowe, w której dopuszczalność skargi kasacyjnej jest uzależniona od wartości przedmiotu zaskarżenia kasacyjnego nie niższej niż dziesięć tysięcy złotych (art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c.). Jak trafnie zauważył bowiem Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 16 czerwca 2020 r., I UK 330/19 (LEX nr 3033209), ustawą z dnia 11 maja 2017 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz ustawy o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2017 r., poz. 1027, dalej jako ustawa zmieniająca), ustawodawca, mając na względzie weryfikację prawidłowości podmiotów zgłaszających ubezpieczonych do ubezpieczeń społecznych, którym nie można było przypisać funkcji płatnika składek, znowelizował ustawę systemową, wprowadzając nową kategorię decyzji wydawanych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, a mianowicie decyzję ustalającą płatnika składek (art. 83 ust. 1a), oraz dodając do ustawy przepisy regulujące skutki takiego ustalenia (art. 38a). Z uzasadnienia do projektu ustawy nowelizującej (druk sejmowy nr 1306) wynika, że uchwalenie tych przepisów miało na celu zapobieganie praktykom, które miały miejsce między innymi z udziałem spółek: "R." i "K.", sprowadzającym się do tego, że dotychczasowy podmiot zatrudniający (płatnik składek) na podstawie umowy z podmiotem trzecim przekazywał temu podmiotowi – pod pozorem rzekomego transferu zakładu pracy – wyłącznie osoby zatrudnione, w wyniku czego dochodziło do rozwiązania stosunków prawnych będących podstawą zatrudnienia z dotychczasowym podmiotem zatrudniającym (płatnikiem składek) i nawiązania stosunków z podmiotem trzecim (który z tego tytułu był nowym płatnikiem, a zatem w ujęciu art. 38a ust. 1 ustawy systemowej „podmiotem zgłaszającym”). Następnie „podmiot trzeci” udostępniał tych samych pracowników podmiotowi zatrudniającemu, w wyniku czego nadal korzystał z pracy swoich pracowników, mimo że formalnie ich nie zatrudniał i nie był płatnikiem składek na ubezpieczenia społeczne (zob. K. Ślęzak, Prawne kontrowersje związane z ustalaniem płatnika składek na podstawie art. 38a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, *Praca i Zabezpieczenie Społeczne*, 2018 nr 9, s. 5-16). Stąd w art. 5 ust. 2 ustawy zmieniającej zostało zawarte również rozstrzygnięcie intertemporalne, w myśl

którego do składek nienależnie opłaconych przez podmiot, który zgłosił ubezpieczonych do ubezpieczeń społecznych, za okres wskazany w decyzji ustalającej obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym wydanej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych przed dniem wejścia w życie tej ustawy stosuje się odpowiednio art. 38a ust. 3-7 ustawy zmienianej w art. 1 w brzmieniu nadanym ustawą. Z tych przyczyn zdezaktualizował się pogląd Sądu Najwyższego zawarty w postanowieniu z 30 sierpnia 2018 r., I UZ 19/18 (LEX nr 2538817), zgodnie z którym jeżeli decyzja ustala, że ubezpieczony podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym jako pracownik u płatnika składek, a jako podstawę jej wydania powołuje art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 11 ust. 1, art. 12 ust. 1 oraz art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, to należy przyjąć, że przedmiotem sprawy jest podleganie ubezpieczeniom społecznym z tytułu stosunku pracy, a zatem dopuszczalność skargi kasacyjnej nie jest uzależniona od wartości przedmiotu zaskarżenia (art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c.). Pogląd ten bazował na uprzedniej treści art. 83 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, w której nie rozróżniano sprawy o ustalenie podlegania ubezpieczeniu od sprawy o ustalenie płatnika składek.

Sąd Najwyższy dostrzega w tym miejscu, że żaląca się także odwołuje się do przedstawionego wyżej poglądu, który zaaprobował Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 14 października 2020 r., I UZ 16/20 (LEX nr 3068798), a następnie w postanowieniu z dnia 28 stycznia 2021 r., I UZ 21/20 (LEX nr 3113236), jednakże wywodzi z niego w sposób zupełnie nieuprawniony korzystne dla siebie stanowisko, którego w żadnym razie nie da się pogodzić z tym, które faktycznie zostało tam zaprezentowane. Jeszcze raz wypada bowiem podkreślić, że omówione we wspomnianym postanowieniu z dnia 16 czerwca 2020 r., I UK 330/19 zmiany w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych potwierdziły jedynie prawidłowość wykładni zaprezentowanej we wcześniej powołanych orzeczeniach, dezaktualizując równocześnie odmienny pogląd zaprezentowany w postanowieniu z dnia 30 sierpnia 2018 r., I UZ 19/18, który sugerował właśnie (zgodnie z zapatrywaniem żalącej się), że jeśli decyzja organu rentowego ustala, że ubezpieczony podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym jako pracownik u płatnika składek i powołuje jako podstawę prawną art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 11 ust. 1,

art. 12 ust. 1 i art. 13 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, to należy przyjąć, że przedmiotem sprawy jest podleganie ubezpieczeniom społecznym z tytułu stosunku pracy (por. postanowienie z dnia 30 września 2021 r., I UZ 10/21, niepublikowane).

Podsumowując dotychczasowe rozważania, Sąd Najwyższy stwierdza, że niniejsza sprawa z całą pewnością nie jest tą, która została wymieniona w art. 398² § 1 zdanie drugie k.p.c., lecz sprawą wymienioną w zdaniu pierwszym tego przepisu.

Sąd Apelacyjny zasadnie wezwał więc żalącą się do usunięcia braku formalnego skargi kasacyjnej przez wywiązanie się z obowiązku, o którym mowa w art. 398⁴ § 3 k.p.c., gdyż skarga ta mogła zostać uznana za dopuszczalną tylko wtedy, gdyby oznaczona w niej wartość przedmiotu zaskarżenia wynosiła nie mniej niż dziesięć tysięcy złotych. Skoro zaś żaląca się nie wywiązała się z nałożonego na nią zobowiązania, to jej skarga kasacyjna musiała podlegać odrzuceniu jako skarga, której braków nie usunięto w terminie (art. 398⁶ § 2 k.p.c.).

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy uznał, że zaskarżone postanowienie odpowiadało prawu. Dlatego, opierając się na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c., orzekł jak w sentencji postanowienia.